

Amb bones paraules

Contra la paraula «cava»

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

Fa temps que les lleis –d'acord amb els interessos francesos– prohibeixen als productors de l'Estat espanyol d'utilitzar la paraula *xampany* a les etiquetes i altres documents relacionats amb la distribució i venda d'aquest producte. Com a conseqüència d'això, tots els productors de qualsevol part de l'Estat fa temps que es veieren obligats a utilitzar a l'etiquetatge la denominació *vi escumós*, considerada el nom genèric oficial. Com que aquesta tenia poc ganxo comercial davant la francesa *champagne*, i amb l'etiqueta indigent el líquid semblava de segona o tercera categoria, uns productors espavilats –o elabo-

radors, ja ho sé– inventaren una nova paraula –*cava*– i planificaren aconseguir amb unes intenses campanyes publicitàries associar el nou mot a un alt prestigi del seu producte, cosa que demanava implantar uns nous usos lingüístics i requeria estigmatitzar qualsevol persona que no practicàs la nova religió de dir *cava* a allò que sempre s'havia dit *xampany*. Els productors de conyac no posaren cap torrentada de diners en una operació semblant, i la gent continua dient *conyac*, encara que l'etiqueta estigui obligada a dir *brandy*.

Els mitjans de comunicació participen activament en el joc, contraposant sistemàticament els dos termes. "Cava o xampany?", demanen sovint quan algú pronuncia la segona paraula, com si reclamassin rigor i precisió conceptual. I així els interessos d'un sector han implantat un nou sentit comú general a partir d'un simplisme colpidor:

com que no es pot posar *xampany* a l'etiqueta, no es pot dir *xampany*. El *xampany* és el francès, el nostre és *cava*. Tanmateix aquesta "lògica" aviat comença a fallar. Oficialment el cava és quelcom produït a la "regió del cava", a la qual no hi ha, per exemple, Mallorca. Si el xampany produït a Mallorca no es pot etiquetar *cava*, tampoc no l'hauríem de designar amb aquest mot. N'hem de dir *vi escumós* en el parlar normal i quotidià? O hem d'inventar una altra paraula? O és que *cava* no és realment el producte fet a la "regió del cava"?

Fins i tot el DIEC va fent figa: a l'edició de 1995 definia *xampany* com "vi escumós criat en cava i elaborat a l'estil de la Xampanya" i remetia *cava* a *xampany*; a la segona edició la paraula definida és *cava* ("vi escumós elaborat en una cava") i per a *xampany* remet a *cava*. Molt més certat és el diccionari d'Enciclopèdia Catalana, que

defineix *xampany* com "designació ordinària del vi escumós criat en cava, obtingut de varietats de raïm adients i [...]", i dóna a *cava* aquesta magnífica, encara que no del tot exacta, definició: "Denominació oficial del xampany elaborat a l'estat espanyol."

La gent necessita una paraula per a designar els productes de consum de manera genèrica: *vi* per al vi, *formatge* per al formatge i *oli* per a l'oli, tant si està fet a un lloc com a un altre. Com que el xampany és un sol producte, la gent abans en deia *xampany* i ara la majoria ja en diu *cava*, tant si és fet a Sant Sadurní, a Mallorca o a França. *Cava francès* és ara tan natural com *formatge francès*. Hem canviat un genèric que coincidia amb un nom protegit per un altre nom protegit, i això és un desbarat. Però el que és rellevant per al que ara ens interessa no és d'on és el "cava" sinó qui són els qui utilitzen aquest mot amb el valor de genèric. Evi-

dentment són els espanyols, en el sentit més administratiu i oficial del terme. Dient *cava* al xampany hem passat d'utilitzar una bella paraula internacional –els americans no sols diuen *champagne* del seu i de qualsevol, sinó que ho escriuen tranquil·lament a les ampolles– a un ús que ens compacta amb un grup forà i ens xapa el nostre (els catalans del nord no diuen *cava*). *Cava*, al final, és la manera espanyola de designar el xampany.

No parlem ara de denominacions legals, que vénen determinades per les lleis, sinó de la manera de designar genèricament el producte en el parlar espontani, sigui en privat o en públic, i especialment en els mitjans de comunicació, que són un referent per al parlar privat de la gent. Serem ben bàmbols si no defensam –i encara hi som a temps– la paraula tradicional.

Molts d'anys i bons xampanyes. Del Penedès o de Mallorca, és clar.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Cançons del segle XX: *Poupée de cire, poupée de son*

Pere Ferrando

Quan Serge Gainsbourg va morir, als 63 anys, Mitterrand li dedicà un panegíric: "Era el nostre Baudelaire, el nostre Apollinaire. Gainsbourg elevà la cançó a la categoria d'art". Essencialment va ser cantant, compositor de cançons i de bandes sonores, novel·lista, guionista, director, fotògraf... Artista. Quasi quaranta anys actiu. Tot i ser considerat més trencador que David Bowie, fora de França només se'l coneix per *Je t'aime moi non plus*, cantada al costat (sí, al costat!) de Jane Birkin. Però avui no parlaré d'aquesta cançó.

A mitjans dels 60 Gainsbourg era a les portes d'una crisi. La dels 40? En tenia 38 i estava situat en una peculiar cruïlla: no agradava als moderns perquè sonava massa a la vella escola, i no era acceptat pels seguidors d'aquesta (va ser escridassat en un concert en què acompanyava Barbara, "la grand dame de la chanson"). Les llistes d'èxits eren copades per artistes anglesos i americans. La substitució lingüística a la cançó quasi ja era un fet. Però, aquell any, Gains-

Serge no és Dylan però la lletra és més que interessant

bourg digué que pensava dedicar-se al rock; que n'escriuria un grapat de cançons i que aconseguiria l'èxit.

Parlem del Festival d'Eurovisió? Aquells que ja n'han complert 40 saben que era diferent a l'actual. No sé si millor o pitjor, però diferent. Tenia diverses finalitats, i una n'era l'econòmica: es tractava de fer arribar la música pop europea a un públic ampli, i de trencar el mercat anglosaxó.

En aquells moments Serge tenia contracte amb la Philips, que acabava de fitxar una al·loteta de 16 anys, France Gall. En pocs dies aranjaren *N'écoute pas les idols* a l'estil pop, la nina l'enregistrà i esdevingué un èxit. La música pop, la música ye-yé, la música que havia estat a punt de jubilar el ja no jove Serge, li aconseguí el primer èxit de vendes. Havia trobat la clau i només era qüestió d'obrir

portes. I la següent va ser una bomba aferradissa, molt rítmica, interpretada amb passió adolescent: *Poupée de cire, poupée de son*. Repetitiva, massa repetitiva: ideal per a Eurovisió.

I la lletra? Serge no és Dylan però la lletra és més que interessant per diversos motius. La intèrpret és el jo poètic ("sota el sol dels meus cabells rossos"); denuncia que els adolescents com ella cerquen suport en qui no té experiència ("l'amor no existeix més que en les cançons"); i destil·la una tremenda frustració que faria riure, avui, a qualsevol al·loteta de quinze anys ("però algun dia viuré les meves cançons, pepa de cera pepa de so, sense témer la calor dels al·lots"). Què? No cregueu que els *ipòds* que circulen contenen cançons amb lletres més bones.

El dia del certamen, implacablement, va vèncer a Kathy Kirby, la britànica que havia presentat una melodia deliciosa. I la gal·la Gall va guanyar per Luxemburg, ja que França l'havia rebutjada (conten les cròniques que va ser l'únic país

dfgt
rio
mx
ccss
sgth
fdg
ot

que no li concedí la màxima puntuació. La *grandeur*...)

Alguns recordaran les revistes juvenils de l'època (*Claro de luna*, *Blanca*, ...). France Gall era l'estrella; els periodistes li demanaven si Serge n'era l'home ideal. Ella deia que no, que li agradaven joves, rossets, d'ulls cels. Però com a músic i lletrista hi veia que els seus versos reflectien la seva essència.

En realitat jo no volia parlar de *Poupée de cire*... (indubtablement una molt bona cançó interpretada amb una fresca força juvenil que ja voldrien posseir els productes fabricats per les televisions actuals). Ni tampoc de *Baby Pop*, un altre precís torpede del duet Gall-Gainsbourg, tenyit d'un estrany fatalisme que il·luminava irònicament la senzillesa musical ("Canta, balla, Baby

Pop..., com si demà Baby Pop, a trenc d'alba, anassis a morir"). Volia parlar de *Les sucettes*. France Gall narrava en aquesta peça la història d'Annie, addicta a xuclar *sucettes*, populars i allargats caramels d'anís; el que diríem "pirulí" (paraules acabades en -í; no sé si el professor Bibiloni, aquí a dalt, algun dia en parlarà). La petita Gall es recreava en la delectació d'Annie "quan el sucre d'ordi perfumat a l'anís corre per la gargamella". Va ser un èxit grandios. I enorme la reclusió de la joveneta Gall quan algú (qui degué ser?) féu una anàlisi (semiòtica?) del text. Setmanes després declarà sentir-se enganada. Però el sistema ho "xucla" tot: una empresa de cosmètics utilitzà la cançó per publicitar una línia de productes destinats a les adolescents.